

PROF. DR. ALMIR FATIĆ

Ime i prezime

Almir Fatić

E-mail adresa i kontakt telefon

almirfat75@gmail.com

tel. + 387 33 251 020

Mjesto i godina rođenja

Kalošević, Tešanj, 24. 09. 1975.

Obrazovanje

Osnovno obrazovanje završio u rodnom mjestu; završio Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu 1995.; diplomirao na FIN-u 2001. (tema: *Sinonimi u Kur'anu*); 30. 11. 2005. odbranio magistarski rad na FIN-u pod naslovom *Tefsirske rasprave Hasana Kafija Pruščaka*. Jednomjesečna stručna usavršavanja ostvario na: Kairskom univerzitetu u Egiptu (2006); Centru kralja Fejsala za islamska istraživanja i studije u Rijadu (2007) u Saudijskoj Arabiji; Naučno-istraživačkom institutu Ibn Sina i Fakultetu za islamske mezhebe u Teheranu (2007), Islamska republika Iran; Univerzitetu "Hamed bin Halifa" i Fakulteta islamskih nauka u Dohi, Katar (2013). Doktorsku disertaciju pod naslovom: *Kontekstualno značenje kur'anske leksike (na primjeru djela Nuzhat al-a'yun an-nawāzir fī 'ilm al-wudžūh wa n-nazā'ir Abū Faradža Ibn al-Džawziya)* odbranio na FIN-u 3. jula 2008. godine.

Sadašnja pozicija na FIN-u

Vanredni profesor na oblasti Tefsira

Predmeti na kojima ste angažirani

Uvod u tefsir, Terminologija tefsira, Historija i metodologija tefsira, Tematski tefsir, Historija Kur'anskoga teksta, Povijest tumačenja Kur'ana u Bosni i Hercegovini, Savremene tefsirske teme

Kretanje u karijeri

U periodu od 1995. do 1996. radi kao imam, hatib i muallim u džematu Kalošević, Medžlis IZ Tešanj. Od školske 2001. do 2003. predaje predmet Islamska vjeronauka u Srednjoj stručnoj i Srednjoj tehničkoj školi u Tešnju. U periodu od 2003. do 2004. radi kao imam, hatib i muallim u džematu Donji Miljanovci, Medžlis IZ Tešanj.

Od 01. 12. 2004. godine radi kao asistent na Katedri tefsira na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu. Odlukom Nastavno-naučnog vijeća FIN-a od 10. 07. 2007. godine izabran u zvanje višeg asistenta na predmetu Tefsir; odlukom Senata Univerziteta u Sarajevu od 25. 05. 2011. izabran u naučno zvanje docent za oblast Tefsir; odlukom Senata Univerziteta u Sarajevu od 04. 05. 2016. izabran u naučno zvanje *vanrednog profesora* na naučnoj oblasti Tefsir. Od 2016. prof. dr. Almir Fatić je rukovodilac Katedre za tefsir na Fakultetu islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu.

Prof. dr. Almir Fatić je bio angažiran kao predavač na postdiplomskom studiju FIN-a i Centru za interdisciplinarnu studiju Univerziteta u Sarajevu, religijske studije (2011), a kao predavač učestvuje na kursu Diploma u islamskim naukama na FIN-u.

Članstvo u domaćim i međunarodnim redakcijama časopisa

Semerkand, porodični magazin (2010-2015)

Glasnika Rijasetu IZ-e u BiH (2014)

Zbornika radova FIN-a (od 2010. do danas)

İslâm Araştırmaları Dergisi / Rumeli Journal of Islamic Studies, Trakya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (međunarodna redakcija; od 2018)

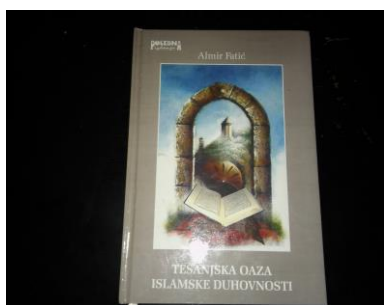
Mevzu - Journal of Social Sciences, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (član savjetodavnog odbora; od 2019)

Bibliografija radova

I. Autorske knjige

1. *Tešanjska oaza islamske duhovnosti: pregled islamske duhovnosti tešanjskog kraja*, Tešanj, Planjix, 2005, 206 str. ISBN: 9958-24-006-2

Knjiga pod navedenim naslovom plod je autorovog intenzivnog dvogodišnjeg proučavanja i istraživanja obzora islamske duhovnosti grada Tešnja i okolice. Do pojave ove knjige nije bila napisana zasebna knjiga o aspektima islamske duhovnosti grada Tešnja i njegove okolice. Među korice ove knjige autor je sabrao sve ono što se o Tešnju napisalo i manje ili više znalo, ali donosi i nove činjenice, a i stare u nov odnos i kontekst postavlja.

2. *Najljepši savjeti za život*, Biljeg, Sarajevo, 2012, 237 str. ISBN: 978-9958-0900-2-8

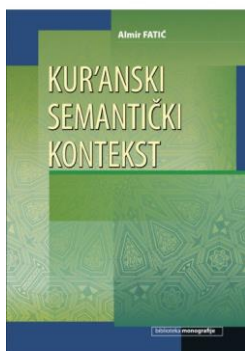
Knjiga je podijeljena na slijedeće logičke cjeline shodno temama koje se razmatraju: I) dimenzije islama, II) etički aspekti islama i III) društveni aspekti islama. Tekstovi u ovoj knjizi pisani su

jednostavnijim jezikom i stilom za širi krug čitalaca u nastojanju da im približe, prilagode i objasne islamske teme koje imaju svoju nesumnjivu važnost u našem vremenu.

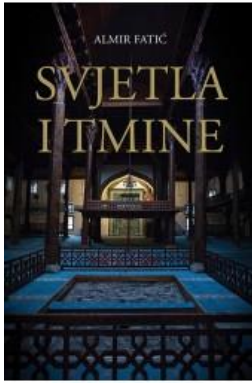
3. *Kur'anski semantički kontekst*, Fakultet islamskih nauka & El-Kalem, Sarajevo, 2014, 389 str. ISBN: 978-9958-622-72-4; 978-9958-23-375-3

Na primjeru 150 riječi wudžuha i neza'ira Kur'ana Almir Fatić nas uvodi u gustoću kur'anskog jezičkog tkanja, u njegov raskošni kontekst. Tih 150 riječi: imenica, glagola i partikula sa dva i više kontekstualnih značenja, njegov su doprinos ne samo teorijskom tefsiru na bosanskome jeziku, nego i nekoj vrsti praktičnog tefsira na našem jeziku. Kako je služeći se Ibnu l-Džewzijevim djelom, istražio kontekstualna značenja ovih 150 wudžuha i neza'ira, tako je mogao da nam predoči i 300, ili 500 takvih riječi i njihovih značenja u različitim kur'anskim kontekstima. On će to, ako Bog da, nadamo se, učiniti u bliskoj budućnosti. Tako Fatić ovim svojim radom već **doprinosi** tefsiru na bosanskome jeziku; on je nadišao one znanstvene standarde i potrebe koje traži jedan uobičajena doktorska disertacija; svojim analizama i gledištima autor je već ušao u naše najaktualnije znanstvene rasprave o jeziku Allahove Knjige, i to je ono najvrjednije što ovaj istraživački rad donosi.

4. *Svjetla i tmine*, El-Kalem, Sarajevo, 2017, 225 str. ISBN: 978-9958-23-463-7

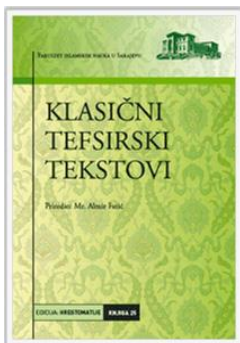
Knjiga autora Almira Fatića *Svjetla i tmine* na lahak i jednostavan način govori o tako važnim, velikim i aktualnim temama kao što su: Kur'an, Sunnet, mezhebi, gajb, hidžra, novotarije, oholost, zulum, smutnje, znanje, lijepo ponašanje, dobro i zlo... U elaboraciji ovih i drugih tema autor izbjegava neki visokoparni akademski jezik; vraća se bosanskom vjerskom, islamskom jeziku, tradiranom na najboljim zasadama naše hanefijske ulemanske učenosti. U nizu silnih pristupa islamu u današnje vrijeme, Fatić izabire onaj najprimjereniji za naše vrijeme i prostor: umjereni (gزالijanski), lišen dosade i ispraznog govora. Iako su o teme o kojima ova knjiga govori već elaborirane u našoj islamskoj periodici, one se ovdje interpretiraju na inovativan, svjež i aktualan način.

II. Hrestomatije

1. *Klasični tefsirski tekstovi*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2006, 335 str.

Hrestomatija *Klasični tefsirski tekstovi* priređivača Almira Fatića svojim sadržajem i porukama pruža bogat i tematski raznovrstan izbor tekstova kur'anske egzegeze klasičnih velikana tefsirske misli: Taberija: *Džami'u l-bejan*, Zamahšerija: *Keššaf*, Er-Razija: *Mefatihul l-gajb*, Bejdavija: *Envaru t-Tenzil*, Mehallija i Sujutija: *Tefsiru l-Dželalejn*. Fragmentarni i prečišćeni tekstovi su navedeni na arapskom jeziku uz vrijedan i praktičan prijevod priređivača. U uvodnoj riječi prof. dr. Enesa Karića date su elementarne informacije: načela, smjernice i konkretni primjeri tradicionalne i racionalne metodologije kur'anske hermeneutike čiji duh tekstovi ove hrestomatije upravo smiruju u sebi.

III. Prevedene knjige

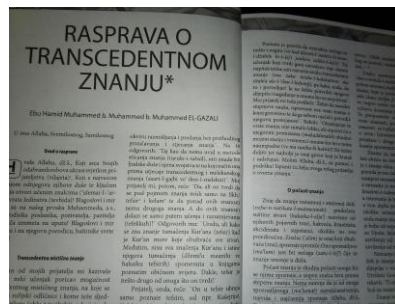
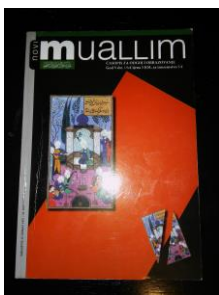
1. Muhammed ibn Ahmed el-Kurtubi, *Podsjetnik na stanja umrlih i ahiretska dešavanja (Tadhkira fi ahwa al-mawta wa umur al-akhira)*, prijevod sa arapskoga jezika u saradnji sa Sabahudinom Skejićem i Senadom Čemanom, Libris, Sarajevo, 2003, 562 str. ISBN: 9958-9234-5-9

Ovo djelo jedno je od najvrijednijih i najobimnijih djela o životu nakon smrti. Ono govori o podjećanju na smrt, o njezinoj realnosti, o melecima koji ljude dočekuju u kaburu (zagrobnom životu) i postavlja im osnovna pitanja o tome kako su proveli život na ovom svijetu. Zatim govori o proživljenju i na koji način će se ono odigrati. Potom govori o dešavanjima pred sami Sudnji dan, kroz hadise Muhammeda, alejhisselam, odgovara na pitanje za što će se prvo polagati račun, govori o svjedočenju tjelesnih organa protiv čovjeka, i, na kraju, o Havdu (vrelu) i Kevseru (džennetskoj rijeci) koji su darovani Poslaniku islama i koje će samo odabrani kušati. Iznošenje svih ovih detalja autor El-Kurtubi (u. 1273. god.) temelji na brojnim kur'anskim ajetima, hadisima Poslanika islama i mišljenjima islamskih učenjaka prvih i kasnijih generacija.

2. Ebu Hamid el-Gazali, *Rasprava o transcendentnom znanju (Al-Risala al-laduniyya)*, prijevod sa arapskoga i bilješke, *Novi Muallim*, br. 19, Sarajevo, 2004, str. 48-61.

Ovo je kratka Gazalijeva rasprava iz područja islamske epistemologije. Imam Gazali u njoj govori o počasti znanja i njegovim vrstama, zatim metodama stjecanja znanja te suštini transcendentnog znanja i načinima njegovog doseganja.

3. Ebu Hamid el-Gazali, *Ispravno mjerilo (Al-Qistas al-mustaqim)*, prijevod sa arapskoga i bilješke, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, Sanski Most, 2005, 99 str. ISBN: 9958-9684-7-9

Ova obimom ne velika ali, uistinu, značajna i znamenita Gazalijeva poslanica predstavlja "hrabar pokušaj islamizacije ili 'kur'anizacije' nekih aspekata aristotelijanizma, stoicizma i logike, koju je imam Gazali sa više 'znanstvenosti' izložio u drugim svojim djelima" (McCarthy). Ovo djelo je, također, značajno zbog: 1) zastupanja metoda selefa i preferiranja Tradicije; 2) uspostave islamske logike zasnovane na kur'anskim argumentima; 3) snage i uspješnosti dokaza kojima ušutkava u razoružava *batinije* (sljedbenike učenja o podučavanju od nepogrješivog imama) i njima slične.

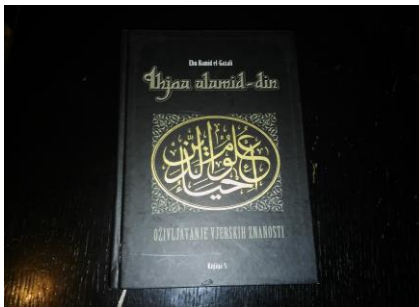
4. Ebu Hamid el-Gazali, *Mjerilo djela (Mizan al-'amal)*, prijevod sa arapskoga i bilješke, Almir Fatić, Sarajevo, 2005, 212 str. COBISS.BH-ID 14416390

Ovim prijevodom na bosanski jezik čitateljstvo se ima priliku upoznati sa još jednim Gazalijevim djelom i njegovom etičkom teorijom. Naime, djelo *Mizanu l-'amel* pisano je sufijskom metodologijom i prvenstveno pripada etičkoj misli imama Gazalija, koji spada u red najpoznatijih muslimanskih autora o etičkim pitanjima. S obzirom na tu činjenicu i očite aktualne etičke probleme i dileme bosanskohercegovačkog društva, a i šire, uviđamo značaj bosanskog prijevoda ove Gazalijeve knjige na čije duhovne i etičke domete ne možemo ostati ravnodušni.

5. Ebu Hamid el-Gazali, *Oživljavanje vjerskih znanosti (Ihya' 'ulum al-din)*, grupa prevodilaca, Knjiga 5, (*Kitab afat al-lisan*), Bookline d.o.o., Sarajevo, 2006, 651 str. ISBN: 9958-9220-8-8 (Knj. 5)

Almir Fatić je prevodilac "Knjige pokudenosti jezika" (*Kitab afat al-lisan*), 343-507 str. Knjiga se sastoji iz dva poglavlja. Prvo poglavlje govori o opasnosti od jezika i vrijednosti šutnje, dok drugo poglavlje govori o dvadeset pokudenosti ljudskoga jezika.

6. Ebu Hamid el-Gazali, *Početak upute na Pravi Put (Bidaya al-hidaya)*, prijevod sa arapskoga i bilješke, Libris, Sarajevo, 2006, 119 str.

Gazalijevo djelo *Bidajetu l-hidaje*, koje je napisano poslije monumentalnog Gazalijevog djela *Ihja' 'ulumi d-dina (Oživljavanje vjerskih nauka)*, predstavlja sažetak djela *Ihja'*, njegov svojevrsni ekstrakt ili izvod, u kome je imam Gazali, svu onu materiju koju je na opširan i detaljan način tretirao u *Ihja'u*, izložio tako koncizno, sažeto i jezgrovito, ali pristupačno, razumljivo i jasno. Dakle, djelo *Bidajetu l-hidaje* može se čitati kao odličan uvodnik za razumijevanje razuđenoga *Ihjaa*.

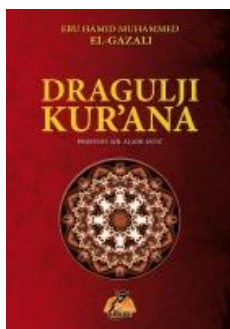
7. Ebu Hamid el-Gazali, *Opomene i savjeti (Al-Mawa'iz fi al-ahadith l-qudsiyya)*, prijevod s arapskoga, Ilum, Bužim, 2007, 116 str.

Djelo “Opomene i savjeti” ustvari je zbirka kudsî-hadisa, pažljivo probranih od strane velikog islamskog autoriteta imama Ebu Hamida el-Gazalija, koji govore o životu na ovome i onome svijetu i iznose niz savjeta i opomena kako postupati u raznim životnim situacijama, kako očistiti dušu i povećati svoju ljubav prema Uzvišenom Allahu. Knjiga podstiče na preispitivanje svojih postupaka, na pokajanje, predan ibadet i obraćanje Uzvišenom Allahu, kao i pripremanje za susret s Njim...

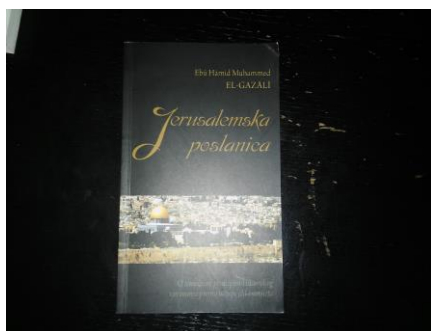
8. Ebu Hamid el-Gazali, *Dragulji Kur'ana (Jawahir al-Qur'an)*, prijevod s arapskoga, Ilum, Bužim, 2008, 311 str. ISBN: 978-9958-9153-8-7

Djelo *Dragulji Kur'ana* ne potpada pod uobičajen i strogo precizan opis tefsirskoga djela, ali pojedina njegova poglavlja (npr. poglavlja koja se bave tumačenjem sure El-Fatihe, Ajetu l-kursije i sure El-Ihlas) mogu se smatrati i jesu *par excellence* tefsirske naravi, u kojima El-Gazali na sebi svojstven način nudi originalne tumačenjske mogućnosti časnoga Kur'ana. Ipak, posmatrano u cjelini i s obzirom na ciljeve *Dragulja Kur'ana*, ovo djelo jeste, u određenom smislu, djelo tefsirskog karaktera prvenstveno zato što, s jedne strane, El-Gazali u njemu razvija svoju svojevrsnu teoriju o 'ciljevima Kur'ana', i, s druge strane, zato što autor u njemu poziva ka dubljem, smisaonijem ili unutarnjem razumijevanju kur'anskih ajeta. El-Gazali, zapravo, u ovom djelu ustanovljuje nešto što bismo, iz naše perspektive vremena, mogli nazvati *duhovnom hermeneutikom* Kur'ana, koja u sebi uključuje i podrazumijeva aktivnost ne samo ljudskoga razuma već i srca i duha kao primarnih i nadržacionalnih izvora ljudske spoznaje.

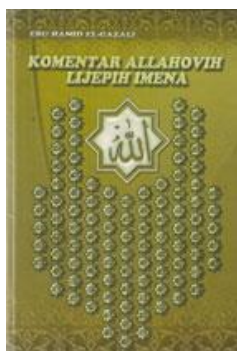
9. Ebu Hamid el-Gazali, *Jerusalemska poslanica (Al-Risala al-qudsiyya)*, prijevod s arapskoga i bilješke, UG Hastahana tekija Mesudija, Kaćuni, [2009], 74 str.

Kratku poslanicu pod naslovom *Er-Risaletu l-qudsijje* imam Gazali je napisao za vrijeme svog boravka ili bolje reći osame u gradu Jerusalemu, i to na, kako veli sam imam Gazali, molbu džemata časne džamije Mesdžidu l-Aqsā. Imam Gazali u njoj izlaže temeljne principe islamskoga vjerovanja prema učenju ehl-i Sunneta. Svojom poslanicom imam Gazali zapravo kontinuirao eš'arijsku školu mišljenja (*kelam*) i opovrgava prije svega mu'teziljsko učenje kao inovatorsko, i donekle ili usputno, učenje ši'ija *rafidija* i filozofa.

10. Ebu Hamid el-Gazali, *Komentar Allahovih lijepih imena (Al-Maqsad al-asna fi šarh ma'ani al-husna)*, prijevod s arapskoga i bilješke, El-Kelimeh, Novi Pazar, 2009, 262 str.

Djelo *El-Maqsadu l-asna fi šarhi me'anai esma'illahi l-husna*, ili skraćeno *El-Maqsad*, spada u sami vrh zrelog muslimanskog klasičnog mišljenja i jedno je od najboljih ikada napisanih djela u povijesti muslimanskog mišljenja iz predmetne oblasti. Imam Gazali u ovom svom djelu izlaže jedno od najfundamentalnijih pitanja kojim su se prije njega, kao i u njegovo vrijeme, bavili brojni muslimanski teolozi, filozofi i lingvisti – pitanje egzegeze lijepih Božijih imena, drugim riječima raznolikih kvalifikativa koje na Uzvišenog Boga primjenjuju Kur'an i Hadis. Dakle, riječ je o djelu velikog duhovnog dometa i značaja u teološkom i egzegetskom smislu.

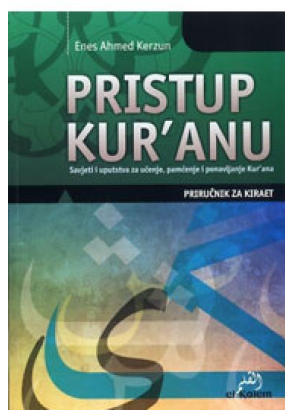

* Sa Fatićevog bosanskog prijevoda *Al-Maqsada* sačinjen je i objavljen prijevod ovog djela na albanski jezik pod naslovom: *Komentimi i Emrave të Bukur të Allahut*, prev. Nig'jar Bajrami Hoti, Inter Rina, Skoplje, 2011.

11. Enes Ahmed Kerzun, *Pristup Kur'anu (Wa rattil al-Qur'an tartila)*, prijevod s arapskoga, El-Kalem, Sarajevo, 2010, 101 str. ISBN: 978-9958-23-273-2

Autor je iskusni predavač učenju Kur'ana. Na tom planu angažiran je dugi niz godina u različitim krajevima svijeta što mu je prskrbilo rijetko praktično iskustvo na planu podučavanja Kur'anu na svjetskom planu. Knjiga sadrži savjete i uputstva za učenje, pamćenje i ponavljanje Kur'ana. Objedinjuje podučavanje i upućivanje na jedan lahak pedagoški način koristan za mlađe i starije, pa je vrlo korisna kako za one koji se podučavaju, tako i za one koji podučavaju, budući da se bavi svim onim pitanjima koja neminovno prate tu aktivnost.

12. Dželaluddin es-Sujuti, *Odgovori: izbor fetvi (Al-Hawi li al-fatawi)*, prijevod sa arapskoga u saradnji sa hfz. Nedžadom Čemanom, El-Kalem, Sarajevo, 2011, 261 str. ISBN: 978-9958-23-276-3

Knjiga sadrži izbor fetvi – odgovora ovog velikog islamskog učenjaka iz 10. hidžretskog stoljeća (u. 911) na pitanja koja su bila i ostala predmetom rasprava među muslimanima. Izbor je sačinjen iz autorove knjige *El-Hawi li l-fetavi*. Iako u osnovi sporedna u ukupnosti islamskog mišljenja, pitanja – odnosno odgovori koje je ovaj velikan dao na njih, samo su jedna od mogućih njihovih poimanja. Sujuti, kao vrstan bibliograf, svoja razmatranja tih pitanja podupro je brižljivo sakupljenim predajama o tim temama i na njima utemeljio svoje odgovore. Riječ je o deset odgovora na pitanja o: novotariji u vjeri, o obilježavanju mevluda, o tome da li mrtvi imaju koristi od učenja sedmine, o upotrebi tespiha, o Najvećem Allahovom imenu, o duha-namazu, o životu vjerovjesnika poslije njihove smrti, o pitanjima vezanim za zagrobni život, o viđenju Vjerovjesnika, a.s., i meleka, o predajama koje ukazuju na postojanje kutbova, evtada, nudžebaa i ebdala, tj. kategorija ljudi koji zauzimaju visoke duhovne stupnjeve.

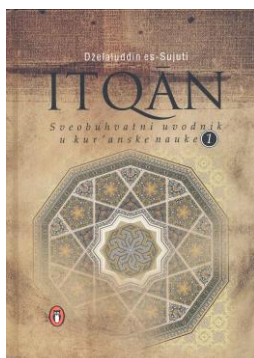
13. Dželaluddin es-Sujuti, *Leksikon komentatora Kur'ana (Tabaqat al-mufassirin)*, prijevod s arapskoga, vlastito izdanje, Sarajevo, 2011, 117 str.

Imam Sujuti je prvi autor koje je napisao leksikon komentatora Kur'ana. Prema riječima 'Ali Muhammeda Omera, priređivača ove knjige na arapskome jeziku, Sujuti u ovome djelu slijedi metod preuzimanja iz prijašnjih djela, kao što to čini i u mnogim drugim svojim djelima. Većinu materijala preuzima od Ibnu l-Enbara, el-Humejdija, Ibnu d-Dubejsija, ez-Zehebija, es-Selefija, Ibnu s-Sem'anija, Ebu Šamea, 'Abdulgafira el-Farisija, Ibn 'Asakira, Ibnu n-Nedždžara. Njegov posao sastojao se u tome da sakupi sve ono što se odnosi na mufessire iz knjiga ovih historičara spominjući: ime mufessira, njegov nadimak po ocu, njegovo porijeklo, profesore kod kojih je učio, mjesto u kojem se rodio, mjesto njegove naučne aktivnosti te knjige koje je studirao ili napisao. Ipak, ovo ne umanjuje - Sujutijev napor. On nam je sačuvao vrijedne podatke preuzimajući iz djela koja su nestala, a druga su još uvijek u rukopisima.

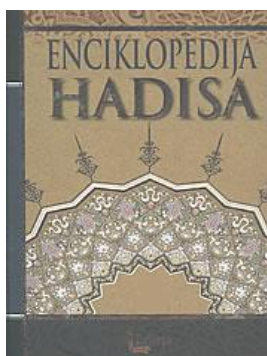
14. Dželaluddin es-Sujuti, *ITQĀN – Sveobuhvatni uvodnik u kur'anske nauke 1 (Al-Itqan fi 'ulum al-Qur'an)*, prijevod s arapskoga i bilješke, Sova Publishing, Sarajevo, 2012, 357 str. ISBN: 978-9958-9957-3-6

Itqan se smatra najpoznatijim Sujutijevim djelom, u kojem je on i originalan autor i savršen kompilator koji se služi doslovno svime što je bilo vrijedno u višestoljetnom muslimanskom umovanju o Kur'anu te je zato njegov *Itqan*, prema Jane Dammen Mc Auliffe, „monumentalna sinteza kur'anskih nauka“. [U pripremi za štampu je prijevod drugog toma *Itqana*].

15. Muhammed el-Fasi er-Rudani, *Enciklopedija hadisa (Jam' al-fawa'id min jami' al-usul wa madžme' al-zawa'id)*, I-X, prijevod s arapskoga sa grupom prevodilaca, Libris, Sarajevo, 2012. ISBN: 978-9958-636-70-7 (Cjelina)

Enciklopedija sadrži 10.129 hadisa, od kojih je većina vjerodostojnih ili dobrih, rijetki su ocijenjeni kao slabi, a samo nekolicina kao lažni. Hadisi su razvrstani po temama, počev od islamskog vjerovanja, pa sve do Sudnjeg dana i opisa Dženneta i Džehennema. Zbirka sadrži hadise iz šesnaest poznatih hadiskih zbirki.

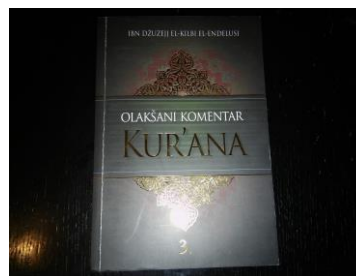
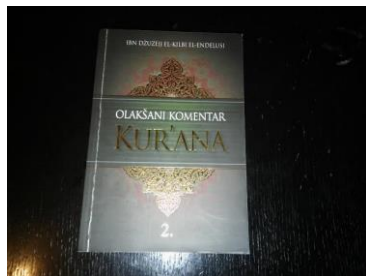
16. Ibn Džuzejj el-Kilbi el-Endelusi, *Olakšani komentar Kur'ana (Kitab al-tashil fi 'ulum al-Tanzil)*, 1, prijevod s arapskog i bilješke, Libris, Sarajevo, 2014, 487 str. ISBN: 978-9958-636-92-9 (Cjelina); 978-9958-636-93-6 (Knj. 1)

17. Ibn Džuzejj el-Kilbi el-Endelusi, *Olakšani komentar Kur'ana (Kitab al-tashil fi 'ulum al-Tanzil nzi)*, 2, prijevod s arapskog i bilješke, Libris, Sarajevo, 2014, 488 str. ISBN: 978-9958-636-92-9 (Cjelina); 978-9958-636-93-6 (Knj. 1)

18. Ibn Džuzejj el-Kilbi el-Endelusi 3., *Olakšani komentar Kur'ana (Kitab al-tashil fi 'ulum al-Tanzil)*, 3, prijevod s arapskog i bilješke, Libris, Sarajevo, 2014, 512 str. ISBN: 978-9958-636-92-9 (Cjelina); 978-9958-636-93-6 (Knj. 1)

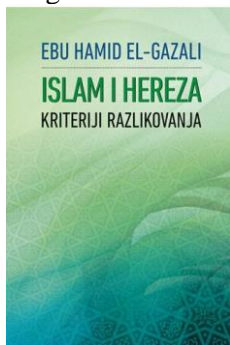
Tefsir Ibn Džuzejja (u. 741/1340) je posljednji endeluski tefsir ili posljednje ostvarenje tefsirske tradicije u nekadašnjoj muslimanskoj Španiji - napisan od početka do kraja Kur'ana - koje je, kao takvo, sačuvano. Iako je Ibn Džuzejj više oponašatelj u tefsiru nego mudžtehid, više kompilator nego istraživač, ipak, nemoguće je, nakon pomnog izučavanja njegovoga tefsira, ne uočiti njegov ogromni trud, obilje znanja i tefsirske mudrosti, a što zajedno svjedoči u korist njegove tefsirske originalnosti. Ono što dodatno posvedočuje Ibn Džuzejjovu tefsirsku inventivnost i originalnost jesu novi pogledi i rijetka značenja koja sadrži tefsir Ibn Džuzejja u odnosu na ostale tefsire. Naime, pored impozantnog

broja tefsirskih izvora kojima se Ibn Džuzejj služi, ipak to nije zasjenilo njegovu tefsirsku originalnost i njegove lične poglede koje iznosi u svome tefsiru u pogledu: vjerovanja, deriviranja propisa, kur'anskih kazivanja, tesavvufa, jezika, gramatike i stilistike.

19. Ebu Hamid el-Gazali, *Islam i hereza – Kriteriji razlikovanja (Faysal al-tafriqa bayna al-islam wa al-zandaqa)*, El-Kalem, Sarajevo, 2015, 82 str. ISBN: 978-9958-23-394-4

Ovo djelo je malo po obimu, no značajno i danas veoma aktuelno. Imam Gazali u ovoj knjizi objašnjava pravila kojih se ljudi trebaju držati pri interpretaciji svetih tekstova, ukazuje na pogubnost u berzopletom etriketiranju ljudi nevjerstvom i pojašnjava suštinu nevjerstva. Pritom, nastoji izoštriti onu razdjelnicu između islama i hereze, onaj duhovni "nogostop" preko koga se prelazi iz jedne zone u drugu.

20. Ibn Tejmijje, *Uvod u principe tumačenja Kur'ana (Muqaddima fi usul al-tafsir)*, prijevod Almir Fatić, Udruženje za afirmaciju pozitivnih vrijednosti Alternativa, Sarajevo, 2018. – 150 str. ISBN: 978-9926-8156-5-3

Muqaddima fi usuli t-tefsir smatra se onim najznačajnim što je Ibn Tejmijje napisao o značenju njegova metoda u tefsiru i njegovih tefsirskih principa. Štaviše: smatra se najznačajnim što je on uopće napisao o toj temi. U njoj je naznačio osnovna pravila koja otvaraju put razumijevanja Kur'ana postavljajući pred mufessira principe komparacije i preferencije među mišljenjima i stavovima. Na početku svoje rasprave Ibn Tejmijje navodi: "Jedan od moje braće zamolio me da mu napišem uvod (*muqaddima*) koji bi sadržavao univerzalna pravila (*qavā'id kullijje*) koja pomažu u razumijevanju Kur'ana (*fehmu l-Qur'ān*), znanju njegovog tumačenja (*tefsīr*) i njegovih značenje (*me'ānī*), razlikovanju između onoga što je istinito i lažno u onome što je u njemu tradicionalno i racionalno utemeljeno te upozoravanju na mjerodavan dokaz između različitih mišljenja (u tumačenju)..."

IV. Autorski radovi iz oblasti Tefsira

1. Razvoj nauke o tumačenju Kur'ana u BiH u XX stoljeću s izabranom bibliografijom /skica/, *Novi Muallim*, br. 12, 2002, str. 92-104.
2. Insan u Kur'anu, *Znakovi vremena*, V, br. 16, 2002, str. 57-65.
3. Munafici u Kur'anu, *Znakovi vremena*, V, br. 17, 2002, str. 42-48.
4. Metodologija, sadržaj, izvori i značaj Sujutijevog *Al-Itqana*, *Zbornik radova FIN-a*, br. 10, 2005, str. 118-141.
5. Stilistika Kur'ana u djelima Hasana Kafija Pruščaka, *Znakovi vremena*, IX, br. 33, 2006, str. 64-83.
6. Ummet u Kur'anu danas, *Novi Muallim*, br. 28, 2006, str. 4-10; *Elif*, VI, br. 35, Podgorica, Crna Gora, 2006, str. 3-5.
7. Ciljevi Kur'ana, *Takvim za 2007.*, 2006, str. 21-31; *Elif*, VII, br. 41, 2007, str. 4-5; *Elif*, VII, br. 42-3, 2007, str. 4-5.
8. "Telkhisu'l-miftah" – djelo o znanosti koja raskriva aspekte kur'anskog i'džaza, *Zbornik radova FIN-a*, br. 12, 2007, str. 87-104.
9. Neka temeljna pravila u razumijevanju i tumačenju Kur'ana, *Takvim za 2008.*, 2007, str. 21-34; *Elif*, br. 48, 2008, str. 4-5.
10. Kur'anska teorija o jeziku i govoru, *Život*, LV, br. 1, 2007, str. 91-113.
11. Uzroci nastanka tefsirske discipline *el-vudžuh ve-n-nezāir*, *Glasnik Rijaset*, LXX, br. 11-12, 2008, str. 1084-1101.
12. Dimenzije značenja kur'anske sure El-Kevser, *Takvim za 2009.*, 2008, str. 31-43; *Elif*, br. 56-57, str. 8-9.; 2009, *Elif*, br. 58, 2009, str. 6.
13. Nad tekstom *Stil kao argument*, *Godišnjak BZK Preporod 2009*, IX, 2009, str. 415-422; *Kritika o djelu Esada Durakovića*, priredili Muhammad M. Al-Arnaut i Munir Mujić, Tugra, Sarajevo, 2017., str. 204-215.
14. Metod kontekstualnog tumačenja Kur'ana, *Znakovi vremena*, XII, br. 43/44, 2009, str. 87-115.

15. El-Felek i En-Nas: sure zaštitinice i završnice Kur'ana, *Takvim za 2010.*, 2009, str. 35-48.
16. Semantika riječi *rūh* u Kur'anu i komentarima Kur'ana, *Glasnik Rijaset*, LXXI, 11-12, 2009, str. 1089-1102.
17. Metodologija, leksički opseg i izvori djela *Nuzhetu'l-e'ajuni'n-newāziri fī 'ilmi'l-wudžūhi we'n-nezaī'ir*, *Zbornik radova FIN-a*, br. 14, 2010, str. 59-73.
18. Sura El-Ihlas: Trećina Kur'ana, *Takvim za 2011.*, 2010, str. 17-33; *Elif*, br. 67, 68, 2010-11, 2012, str. 5.
19. Semantička analiza riječi *nafs* u Kur'anu, *Znakovi vremena*, XIII, br. 50, 2010, str. 44-63.
20. Kur'an: definicija i sadržaj, *Semer kand*, III/25, 2011, str. 32-37.
21. Kako čitati Kur'an i Bibliju u Bosni i Hercegovini (I), *Oslobođenje – KUN*, četvrtak, 3. mart 2011. godine, str. 36.
22. Putovanja iz jednog religijskog univerzuma u drugi; ili: Kako čitati Kur'an i Bibliju u Bosni i Hercegovini, *Oslobođenje – KUN*, četvrtak, 10. mart 2011. godine, str. 36.
23. Komentar sure El-Leheb, *Takvim za 2012.*, 2011, str. 51-68.
24. Riječ povodom najnovijeg izdanja Čauševićeva-Pandžinog prijevoda i tumača Kur'ana Časnog, u: *Kur'an Časni*, prijevod i tumač / preveli i sredili Muhammed Pandža i Džemaluddin Čaušević, Libris, Sarajevo, 2012, str. 721-723.
25. En-Nasr – posljednja objavljena sura, *Takvim za 2013.*, 2012, str. 59-74.
26. "Allahov Rūh", *Preporod*, br. 21/983, 2012, str. 8.
27. Imena Muhammeda, a.s., u Suhufima, Tevratu, Zeburu, Indžilu i Kur'anu, *Preporod*, br. 3/989, 2013, str. 15.
28. Orijentacije, odlike i naučna vrijednost tefsira u Endelusu, *Zbornik radova FIN-a*, br. 15, 2011, str. 11-29.
29. El-Gazalijeva teorija o ciljevima Kur'ana, *Glasnik Rijaset*, LXXV, br. 3-4, 2013, 169-178.
30. Osvrt na dvije knjige ši'ijjskih mufessira, *Preporod*, br. 15/1001, 2013, str. 42.
31. El-Kafirun: sura o nevjernicima, *Takvim za 2014.*, 2013, str. 39-53.
32. Kako čitati Bibliju i Kur'an u Bosni i Hercegovini, *Glasnik Rijaset*, LXXV, br. 9-10, 2013, 775-786.

33. Ibn Džuzejj el-Endelusi i njegov *Teshil*, *Zbornik radova FIN-a*, br. 16, 2012, str. 35-55; predgovor u: Ibn Džuzejj el-Kilbi el-Endelusi, *Olakšani komentar Kur'ana (Kitabu t-teshil fi 'ulumi t-Tenzil)*, 1., prijevod s arapskog i bilješke, Libris, Sarajevo, 2014, 7-28.
34. Kur'an – kosmos u riječi, predgovor u: Rifet Šahinović, *U hladovima Kur'ana*, Grafis, Cazin, 2014, str. 7-11.
35. Allame Muhammed Ikbal kao komentator Kur'ana, *Zbornik radova FIN-a*, 17/2013, 2014, str. 51-63.
36. Insan u Kur'anu, *Bilten – glasilo Medžlisa Islamske zajednice Zagreb*, br. 156, rujan 2014, str. 54-56.
37. *El-Mā'ūn*: sura o dvije skupine ljudi, *Takvim za 2015.*, 2014, str. 77-88.
38. Najava Muhammeda, a.s., i njegovih sljedbenika u prethodnim Objavama, u: *Muhammed a.s. u savremenom mišljenju naše uleme*, Udruženje ilmije IZ u BiH i Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, 2014, 135-151.
39. "Tatawwur 'ilmi t-tafsīr fi l-Busna wa l-Hirsik fi l-qarni l-'išrīn", *Medželletu l-buhūsi we d-dirāsāti l-qur'ānīje/Journal of Qur'anic Research and Studies*, Madinah, Vol. 7-8, No. 12, 2012-2013, str. 85-103.
40. Ibn 'Adžibe el-Haseni i njegov tefsir *El-Bahru l-medid*, *Zbornik radova FIN-a*, 18/2014, 2015, str. 61-78.
41. Oglad o prvom prijevodu Kur'ana kod nas, *Diwan*, časopis za kulturu, XVIII, br. 39-40, Gradačac, maj 2015., str. 139-152.
42. Kurejš – sura o ekonomiji i sigurnosti, *Takvim za 2016.*, 2015, str. 37-49.
43. Najnoviji prijevod i komentar Kur'ana na engleskome jeziku, *Preporod*, br. 3/1061, 2016, str. 41.
44. Od semantike do semiotike hidžaba, *Preporod*, 5/1063, 2016, str. 11.
45. Semantička obilježja kur'anskih riječi: *džihād*, *harb* i *qitāl*, *Zbornik radova FIN-a*, 19/2015, 2016, str. 31-50.
46. Sura El-Fīl: podsjećanje na znameniti događaj, *Takvim za 2017.*, 2016, str. 69-82.
47. Jezik kao Božiji znak (koautor Džemaludin Latić), u: *Rezolucija o bosanskom jeziku. Zbornik radova*. El-Kalem, Sarajevo, 2016, 17-36.
48. Sufijski tefsir kao metod tumačenja Kur'ana, *Kelamu'l-šifa'*, XIII, br. 45-47, 1438/2017, str. 40-44.
49. Uvod u tematski tefsir, *Zbornik radova FIN-a*, 19/2015, 2016, str. 31-50.

50. How to read the Bible and the Qur'an in Bosnia and Herzegovina, *Context, Journal of interdisciplinary studies / Časopis za interdisciplinarne studije*, Centar za napredne studije / Center for Advanced Studies, godina 2, broj 2, 2017, p. 23-32.
51. Džihād, harb i qitāl u Kur'anu, u: "Islamski koncept mira, slobode i sigurnosti," *Zbornik radova sa okruglog stola održanog u Sarajevu, 25. aprila 2017. godine*, str. 71-89.
52. Pristupi Kur'anu važniji od njegovog pukog memoriranja, *Preporod*, br. 22/1104, 2017, str. 35.
53. "Pogovor" u: Rifet Šahinović, *Muhammad Asad: tumač Kur'ana za Zapad*, Centar za napredne studije, Sarajevo, 2017, str. 377-379.
54. Sura El-Humeze: prijetnja kleveticima i podrugljivcima, *Takvim za 2018.*, 2017, str. 91-103.
55. Semantika *umjerenosti* u izvorima islama, *Novi Muallim*, jesen 2017, god. XVIII, br. 71, str. 81-87.
56. Nastanak i razvoj tematskog tefsira, *Zbornik radova FIN-a*, 21/2017, 35-50.
57. Za novu etapu u prevođenju Kur'ana, *Preporod*, br. 17/1123, 2018, 35.
58. Sura El-'Asr – sažetak islama, *Takvim za 2019.*, 2018, str. 21-34.
59. Semantika riječi *al-fitna* u Kur'anu, *Novi Muallim*, god. XIX, ljeto 2018, br. 74, 66-75.
60. Čovjekova narav u Kur'anu, *Glasnik Rijasetu*, br. 11-12, 2018, str. 883-890.
61. Semantičko polje riječi *ġahiliyya* u Kur'anu, *Znakovi vremena*, br. 80/81, XXI, ljeto-jesen, 2018, str. 47-65.

V. Prikazi iz oblasti Tefsira

1. Tumačenje Kur'ana i ideologije XX stoljeća (Enes Karić, *Tumačenje Kur'ana i ideologije XX stoljeća*, Bemust, Sarajevo, 2002. – 646 str.), *Glasnik Rijasetu*, LXIV, br. 9-10, 2002, str. 1036-1040.
2. Kako tumačiti i prevoditi Kur'an (Enes Karić, *Kako tumačiti Kur'an: uvod komentatorske teorije klasičnog perioda*, Tugra, Sarajevo, 2005. – 407 str.), *Novi Muallim*, br. 24, 2006, str. 116-118.
3. Izabrana djela Husein-ef. Đoze, *Zbornik radova FIN-a*, br. 11, Sarajevo, 2006, str. 161-171; *Preporod*, br. 18/836, 2006, str. 36-37.
4. Tefsir amidžića Allahova Poslanika, s.a.w.s., na bosanskom jeziku (*Tefsir Ibn 'Abbas*, grupa prevodilaca, Libris, Sarajevo, 2007), *Preporod*, br. 19/861, 2007, str. 34.

5. Kako prevoditi Kur'an (Jusuf Ramić, *Kako prevoditi Kur'an: analiza naših prijevoda Kur'ana urađenih neposredno s arapskog jezika*, FF, Bihać, 2007. – 200 str.), *Znakovi vremena*, X, br. 37, 2007, str. 200-205.
6. Neispravnost 101 neispravnosti (Mustafa Mlivo, *101 neispravnost u prijevodima Kur'ana*, Bugojno, 2008. – 222 str.), *Preporod*, br. 20/886, 2008, str. 36-38.
7. Kur'an i Poslanikov život na mapama, ilustracijama i slikama (Šewqi Ebu Halil, *Atlas Kur'ana & Atlas Poslanikovog života*, Libris, Sarajevo, 2008), *Preporod*, br. 7/897, 2009, str. 36.
8. Monografija o slavnom komentatoru Kur'ana (Enes Karić, *Džalaluddin as-Sujuti – Život i komentatorsko djelo*, El-Kalem, Sarajevo, 2009. – 454 str.), *Novi Muallim*, br. 37, 2009, str. 153-154.
9. Knjiga brojnih poruka čovjeku (Rifet Šahinović, *Poruke Kur'ana*, Semerkand, Sarajevo, 2010. – 332 str.), *Novi Muallim*, XII, br. 46, 2011, str. 132-134.
10. Ka novoj metodologiji tumačenja Kur'ana (Fazlur Rahman, *Glavne teme Kur'ana*, s engleskog preveo Enes Karić, El-Kalem, Sarajevo, 2011. – 472 str.), *Preporod*, br. 22/969, 2011, str. 34-35.
11. Kur'an – kosmos (u) riječi (Rifet Šahinović, *U hladovima Kur'ana*, Grafis, Cazin, 2014. – 357 str.), *Novi muallim*, XV, br. 58, 2014, str. 120-121.
12. Knjiga koja će promijeniti naše poglede (M.M. El-A'zami, *Historija kur'anskoga teksta - od Objave do kompilacije. Koprativna studija sa Starim i Novim Zavjetom*, s engleskog preveo prof. dr. Džemaludin Latić, El-Kalem, Sarajevo, 1435. god. po H./2014. - 479 str.), *Zbornik radova FIN-a*, 18/2014, 2015, str. 279-280.
13. Tefsiri i prijevodi Kur'ana u XX. stoljeću (Suha Taji-Farouki (ed.), *The Qur'an and its Readers Worldwide, Contemporary Commentaries and Translations*, Oxford, Oxford University Press, Qur'anic Studies Series, 2015, 600 p. ISBN 978-0-19-875477-0), *Novi Muallim*, jesen 2016, god. XVII, br. 67, str. 95-97.

VI. Prijevodi iz oblasti Tefsira

1. Muhammed Ali Es-Sabuni, Obaveza posta kod muslimana, prijevod s arapskoga, *Preporod*, 2004, br. 20/789, 21/790, 22/791, 23/792, str. 7, 14, 7, 7.
2. M. A. Es-Sabuni, Kurban – način približavanja Allahu, dž. š., prijevod s arapskoga, *Preporod*, br. 1/795, 2005, str. 10-11.
3. M. A. Es-Sabuni, Dužnost hadža u islamu, prijevod s arapskoga, *Preporod*, br. 2/796, 2005, str. 10-11.
4. Muhammed Ali es-Sabuni, Stav šerijata prema sihru, prijevod s arapskoga, *Preporod*, br. 16/810, 18/812, 19/813, 20/814, 2005, str. 37, 37, 37, 35.

5. Fakhruddin er-Razi, Tumačenje najveličanstvenijeg ajeta Allahove Knjige (Ajetu'l-Kursijj), prijevod s arapskoga, *Glasnik Rijaseta*, LXVII, br. 7-8, 2005, str. 728-746; *Klasične škole tefsira*, priredio: prof. dr. Džemal Latić, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2008, str. 291-309.
6. Dželaluddin es-Sujuti, Počeci kur'anskih sura (*Fewatih u s-suwer*), prijevod s arapskoga, u: *Terminologija tefsira*, priredio: prof. dr. Džemaludin Latić, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2005, str. 201-204; *Glasnik Rijaseta*, br. 3-4, LXVII, 2005, str. 235-238.
7. Imam Bedruddin ez-Zerkeši, Primjeri u Kur'anu (*Ma'rifetu l-emthal*), prijevod s arapskoga, u: *Terminologija tefsira*, str. 217-220.
8. Muhammed Husejn edh-Dhehebi, Značenje riječi tefsir i te'wil i razlika među njima, prijevod s arapskoga, u: *Metodologija tefsira*, priredio: prof. dr. Džemaluddin Latić, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2005.
9. M. H. edh-Dhehebi, Prva etapa u tefsiru – tefsir u vrijeme Vjerovjesnika, s. a. w. s., i ashaba, prijevod s arapskoga, u: *ibid.*, str. 87-97.
10. M. H. edh-Dhehebi, Druga etapa u tefsiru – tefsir u vrijeme tabi'ina, prijevod s arapskoga, u: *ibid.*, str. 107-114.
11. M. H. edh-Dhehebi, Treća etapa u tefsiru – tefsir u vrijeme bilježenja, prijevod s arapskoga, u: *ibid.*, str. 139-147.
12. M. H. edh-Dhehebi, Tefsir islamskih pravnika, prijevod s arapskoga, u: *ibid.*, str. 263-268.
13. M. H. edh-Dhehebi, Kharidžije i njihov odnos prema tefsiru, prijevod s arapskoga, u: *ibid.*, str. 327-331.
14. M. H. edh-Dhehebi, Filozofski tefsir, prijevod s arapskoga, u: *ibid.*, str. 359-372.
15. M. H. edh-Dhehebi, Općenito o tefsiru i njegovim vrstama u savremenom dobu, prijevod s arapskoga, u: *ibid.*, str. 427-429.
16. 'Abd al-Husayn Shahidi Salihi, Mudžahidov tefsir – najraniji komentar Kur'ana, prijevod s engleskoga, u: *ibid.*, str. 115-124.
17. Mahmud b. 'Umer ez-Zamhašeri (*El-Keššaf*), Najava rođenja Isaa, a.s., prijevod s arapskoga, *Preporod*, br. 2/820, 2006, str. 18.
18. Abdullah b. 'Umer el-Bejdavi (*Enwaru t-tenzil we esraru t-te'wil*), Isaova, a.s., smrt, prijevod s arapskoga, *Preporod*, br. 2/820, 2006, str. 18.
19. Rukopisi Kur'ana u svjetskim muzejima, institutima, bibliotekama i kolekcijama, prijevod s engleskoga, *Glasnik Rijaseta*, LXVIII, br. 9-10, 2006, str. 953-960.

20. Fahrudin er-Razi, Zabrana alkoholnih pića, prijevod s arapskoga, *Glasnik Rijaset*, LXVIII, br. 11-12, 2006, str. 1073-1080.
21. A. R. Kidwai, Prevođenje neprevodivog, prijevod s engleskoga, *Glasnik Rijaset*, LXVIII, br. 7-8, 2006, str. 683-693.
22. Dželaluddin es-Sujuti, Mekanski ajeti i sure, prijevod s arapskoga, *Novi horizonti*, br. 83/84, 85, Zenica, 2006, str. 26-28, 36-39.
23. Murad Wilfried Hofmann, Prijevod Kur'ana Časnog na njemačkom jeziku, prijevod s engleskoga, *Glasnik Rijaset*, LXIX, br. 1-2, 2007, str. 74-85.
24. Jarot Wahyudi, Književno tumačenje Kur'ana: Fawasil al-ayat, Qasam i Istifham – tri primjera iz Bint al-Shatinog tefsira, prijevod s engleskoga, *Život*, LV, br. 2, 2007, str. 95-101.
25. Jusuf Rahman, Čudesna narav muslimanske svete knjige – Studija o 'Abdu'l-Džebbarovom djelu I'džazu'l-Qur'an, prijevod s engleskoga, *Život*, br. 3, 2007, 49-62.
26. Dželaluddin Es-Sujuti, Načini objavljivanja Kur'ana, prijevod s arapskog, *Preporod*, br. 18/884, 2008, str. 35-38.
27. Mukatil b. Sulejman, Tumačenje sure Ja-Sin, prijevod s arapskoga, *Klasične škole tefsira*, priredio: prof. dr. Džemal Latić, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2008, str. 291-309; *Glasnik Rijaset*, br. 1-2, LXX, 2008, str. 29-42.
28. Muhammed Ebu Zehre, Kur'an kao izvor u fikhu imam-i Malika, prijevod s arapskoga, u: *Klasične škole tefsira*, str. 151-175.
29. Hafiz Edh-Dhehebi, Ahmed b. Hanbel o temeljnim pitanjima vjerovanja, prijevod s arapskoga, u: *ibid.*, str. 193-200.
30. El-Murteda Ebu'l-Qasim 'Ali b. Tahir, Rasprava o gledanju Allaha, dž.š., prijevod s arapskoga, u: *ibid.*, str. 27-280.
31. Fakhrudin er-Razi, Rasprava o jeziku i znanju, prijevod s arapskoga, *Glasnik Rijaset*, LXX, br. 3-4, 2008, 196-212.
32. Ibn 'Adžibe el-Haseni, Komentar Fatihe – I i II dio, prijevod s arapskoga, *Kelamu'l šifa*, VI, br. 21/22 (I dio), 23 (II dio); Kaćuni, 1430/2009; str. 73-79, 76-81.
33. Ibn 'Adžibe el-Haseni, Komentar Fatihe – III dio, prijevod s arapskoga, *Kelamu'l šifa*, IV, br. 24/25, Kaćuni, 1431/2010, str. 99-103.
34. Dželaluddin es-Sujuti, Načini objavljivanja Kur'ana, prijevod s arapskoga, *Elif*, VI, br. 36, 37, Podgorica, 2006, 2007, str. 6-7, 6-7.
35. Dželaluddin es-Sujuti, Sabiranje i ustrojstvo Kur'ana (I), prijevod s arapskoga, *Elif*, br. 63, 2009, str. 4-5.

36. Dželaluddin es-Sujuti, Sabiranje i ustrojstvo Kur'ana (II), prijevod s arapskoga, *Elif*, br. 64, 65, 2010, str. 6-7, 6-7.
37. Aliaa Ibrahim Dakroury, Ka filozofskom pristupu u hermeneutici Kur'ana, prijevod s engleskoga, *Znakovi vremena*, XIII, br. 47, 2010, str. 72-92.
38. Dželaluddin es-Sujuti, Objava Kur'ana na "sedam harfova", prijevod s arapskoga, *Glasnik Rijaset*, LXXIII, br. 3-4, 2011, str. 234-243.
39. Mustansir Mir, Kur'an kao književnost, *Beharistan*, prijevod s engleskoga, br. 16, Sarajevo, 2011, str. 269-284; *Život*, god. LIX, br. 4-6, 2011, str. 91-104.
40. Abdullah Saeed, Približno značenje [Svetoga] Teksta, prijevod s engleskoga, *Znakovi vremena*, XIV, br. 54, 2011, str. 73-87.
41. Abdullah b. Omer el-Bejdawi, Jusuf, a.s., i njegova braća, prijevod s arapskoga, *Preporod*, br. 16-17/978-979, 2012, str. 54-55.
42. Ahmed et-Tadž, Rođenje Isaa, a.s., prijevod s arapskoga, *Preporod*, br. 24/986, 2012, str. 24.
43. Ahmed et-Tadž, Isa, a.s., kao poslanik, prijevod s arapskoga, *Preporod*, br. 1/987, 2013, str. 10.
44. Fahrudin er-Razi, Isaova, a.s., smrt i uzdignuće na nebo, prijevod s arapskoga, *Preporod*, br. 7/993, 2013, str. 12-13.
45. Dželaluddin es-Sujuti, Kultura ponašanja prilikom učenja Kur'ana, prijevod s arapskoga, *Preporod*, br. 15/1001, 2013, str. 16.
46. Dželaluddin es-Sujuti, Načini učenja Kur'ana napamet, prijevod s arapskoga, <http://preporod.com> (7. 06. 2015.).
47. Dželaluddin Es-Sujuti, Broj sura u Kur'anu, *Elif*, god. 15, br. 77 (2015), str. 22-24.
48. Dželaluddin Es-Sujuti, Broj ajeta u Kur'anu, *Elif*, god. 15, br. 78 (2015), str. 16-20.
49. Massimo Campanini, Kur'an i nauka: hermeneutički pristup, prijevod s engleskoga, *Novi Muallim*, XVII/65, 2016, str. 96-103.
50. Abdul Kabir Hussain Solihu, Kritika teorije kur'anske hermeneutike Muhammeda Arkouna, prijevod s engleskoga, *Novi Muallim*, proljeće 2017., god. XVIII, br. 69, str. 17-22.
51. Esam Eltigani Mohammed Ibrahim i Ibrahim M. Zein, Pristup kur'anskoj egzegezi Hasana Turabija, prijevod s engleskoga, *Glasnik Rijaset*, br. 5-6, 2017, str. 557-575.
52. Nasr Hamid Abu Zayd i književno proučavanje Kur'ana, prijevod s engleskog, *Novi Muallim*, XIX, br. 73, 2018, 62-71.

VII. Prijevodi na albanski jezik

1. Almir Fatiq, Ummeti në Kur'an dhe ummeti sot, preveo Mehas Alija, *Edukata islame*, XXXVI, 83, Priština, 2007, str. 97-110.
2. Almir Fatiq, Agjëroni, “që të jeni të devotshëm”, preveo N. Ibrahim, <http://www.zeriislam.com> (5. 09. 2009.)
3. Allmir Fatiq, Vlerat dhe virtytet e Muajit të Ramazanit, preveo N. Ibrahim, <http://www.zeriislam.com> (19. Gusht 2009.).
4. Almir Fatiq, Hutbeja e muajit ramazan, preveo i prilagodio Esat ef.Rexha, <http://www.islamgjakova.net> (24. 07. 2012.)
5. Almir Fatić, Metoda e interpretim kontekstual të Kuranit, *Takvim 1439-1440, Kalendar 2018*, Straješinstvo Islamske zajednice na Kosovu, Prishtine, 2018, str. 25-51.

VIII. Mentorstva i komentorstva iz oblasti Tefsira

1. Muhamed Velagić, *Isus Krist/Isa (a.s.) kao polazište kršćansko-muslimanskog dijaloga*. Magistarski rad odbranjen 22. 03. 2012. g. u Centru za interdisciplinarne postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu, Religijske studije.
2. Almir Hadžić, *Reformističke ideje škole El-Menar u Glasniku Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini od 1933. do 1982*. Magistarski rad odbranjen 19. 06. 2013. na FIN-u.
3. Azmir Jusufi, *Šerif Ahmeti i njegov doprinos u prevođenju i tumačenju Kur'ana na albanskom jeziku*. Magistarski rad odbranjen 16. 06. 2015. na FIN-u.
4. Muhamed Okić, *Tumačenje Kur'ana u djelu Ibrahima Hodžića*. Magistarski rad odbranjen 17. 12. 2015. na FIN-u.
5. Abdulah Husić, *Izučavanje tefsira u islamskim odgojno-obrazovnim institucijama u Bosni i Hercegovini u XX. stoljeću*. Magistarski rad odbranjen 14. 07. 2016. na FIN-u.
6. Abdusamed Genjga, *Semantika karakterističnih riječi u Kur'anu – na primjeru ad-Dāmagānījevog djela Al-Wuğūhu wa n-nazā'iru li alfāz Kitābi-l-Lāhi l-'Azīz*. Magistarski rad odbranjen 16. 11. 2016. na FIN-u.
7. Muhamed Velić, *Psihosocijalni aspekti kur'anskog koncepta islahu u odabranim tefsirskim djelima*. Magistarski rad odbranjen 29. 06. 2017. na FIN-u (komentor).
8. Ilma Delić, *Islamski modernizam i reformizam u tumačenju Kur'ana u stavovima najviših zvaničnika Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u XX stoljeću*. Magistarski rad odbranjen 07. 03. 2018. na FIN-u.
9. Emina Kiremitci, *Filološki i književno-umjetnički tefsir Aiše Abdurrahman*. Magistarski rad odbranjen 20. 06. 2018. na FIN-u (komentor).
10. Hafiz Armin Harbaš, *Teorija džahilijeta Sayyida Qutba*. Magistarski rad odbranjen 25. 10. 2018. na FIN-u.

IX. Recenzije i redakture iz oblasti Tefsira

1. Muhamed Balić, *Osnovi islamskog morala u suri El-Hudžurat*, bez god. i mjesta izdanja.

2. Ibn 'Abbas, *Tefsir*, I-VI, Libris, Sarajevo, 2007.
3. Amr Halid, *Tefsir Kur'ana*, Ilum, Bužim, 2007.
4. Kadrija Murić, *Vrijednosti Kur'ana i njegovih sura*, izdavač: autor, Skopje, 2012.
5. Armin Abaza, *Šu'betov rivajet (komparacija između Šu'betovog i Hafsovog rivajeta)*, Karađoz-begova medresa, Mostar, 2013.
6. Rifet Šahinović, *U hladovima Kur'ana*, Grafis, Cazin, 2014.
7. Ingrid Mattson, *Priča o Kur'anu*, CNS & El-Kalem, Sarajevo, 2015.
8. Ignac Goldziher, *Die Richtungen der islamischen Koranauslegung / Pravci islamske interpretacije Kur'ana i kritički osvrt dr. Abdu'l-Halima en-Nedždžara*, priredio prof. dr. Omer Nakičević, "Amelšeh", d.o.o., Velika Kladuša, 2016.
9. Sehl ibn Abdullah et-Tusteri, *Tefsiru l-Kur'ani l-'Azim*, prijevod hfz. Nedžad Ćeman, Štamparija Fojnica, Fojnica, 2016.
10. Muhamed Okić, *Tumačenje Kur'ana u djelu Ibrahima Hodžića*, OFF-SET, Tuzla, 2016.
11. Rifet Šahinović, *Muhammad Asad: tumač Kur'ana za Zapad*, Centar za napredne studije, Sarajevo, 2017.
12. Muhamed Velić, *Rješavanje sukoba u Kur'anu*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2017.

X. Učešće na naučnim skupovima

1. Naučni simpozij: *O djelu dr. Adema Handžića*. Organizator: Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj, 15. i 16. 12. 2006. Referat: "Knjiga koja svjedoči o dobru dobročinitelja i zlu zločinitelja".
2. Naučni skup: *Tešanjski prostor u prošlosti* (u povodu 450 godina vakufa Gazi Ferhat-bega). Organizator: Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj, 11. i 12. decembra 2009. Referat: "Prilog historiji islamskog obrazovanja tešanjškoga kraja".
3. Naučni skup: *Miroljubivi suživot – uzajamno poštovanje prema svetim knjigama*. Organizatori: Ured muftije mostarskog, Fakultet humanističkih nauka u Mostaru i Naučnoistraživački institut „Ibn Sina“. Hotel "Bristol" u Mostaru, 6. februara 2011. Referat: "Kako čitati Bibliju i Kur'an u Bosni i Hercegovini".
4. Okrugli sto: *Poruke Hidžre*. Organizatori: Muftijstvo gorazdansko i Naučnoistraživački institut „Ibn Sina“ u Sarajevu. Mala sala Centra za kulturu u Gorazdu, 25.11. 2011. Referat: "Hidžra u Kur'anu".
5. Naučni simpozij: *Ebu Hamid el-Gazali – devet stoljeća poslije*. Organizator: Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, 26. 11. 2011. Referat: "El-Gazalijeva teorija o ciljevima Kur'ana".
6. Međunarodna konferencija islamskih učenjaka: *Sosyal problemlere Peygamber yolu'ndan çözümler/Poslanikov, a.s., put u rješavanju društvenih problema*. Organizatori: časopisi *Yeni Ümit* i *Hira*; Gaziantep, Turska, 5. i 6. maj 2012.
7. Naučni skup: *Književno djelo Rešada Kadića (1912-1988)*. Organizator: Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj, 8. 12. 2012. Referat: "Rešad Kadić i kontinuiranje bošnjačke tradicije ljubavi prema hazreti Fatimi".

8. Interreligijski skup: *Koran trifft Bibel - Susret Kur'ana i Biblije*. Organizatori: Evangelisches Pfarramt Ökumene Wiesbaden, Evangelische Stadtakademie Wiesbaden, Katholische Erwachsenenbildung Wiesbaden, Bosniakische Gemeinde Wiesbaden, 5. 12. 2013. Bošnjački džemat u Weisbadenu. Referat: "Sreća u Kur'anu".
9. Međunarodna naučna konferencija: *Ehl-i sunne ve'l-džema'a – tradicija muslimana Balkana*. Organizatori: Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i Fakultet islamskih nauka u Sarajevu. Velika sala Gazi Husrevbegove biblioteke u Sarajevu, 14.- 15. juni 2014. Referat: "El-Iktisad fi l-i'tikad imama Ebu Hamida el-Gazalija" (sekretar Organizacionog i Naučnog odbora konferencije).
10. Seminar za imame: *Socijalna uloga vjere u organizaciji Ureda za društvenu brigu Rijasetu IZ-e u BiH i Naučnoistraživačkog instituta "Ibn Sina" u Sarajevu*. Hotel "Terme" – Ilidža, 27-29. aprila 2015. Referat: "Historijsko i ahistorijsko razumijevanje vjere".
11. Naučni skup: *400 godina djela Hasana Kafije Pruščaka 1615.-2015*. Organizatori: Uprava za obrazovanje i nauku Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu i Orijentalni institut Univerziteta u Sarajevu. Velika sala Gazi Husrevbegove biblioteke u Sarajevu, 11. 11. 2015. Referat: "Opći pogled na opus Hasana Kafija Pruščaka".
12. Skup doktora znanosti sa tešanjskog područja: *U Tešnju – za bolji svijet*. Organizator: Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj, 13. 12. 2015. Referat: "Znanje kao odlika ljudske duše".
13. 2nd International Symposium On Religious Studies and Global Peace. Organizers: Timav, Rijaset IZ u BiH, Necmetin Erbakan University Konya, Selcuk University, University of Sarajevo, Ilham. Hollywood Hotel, 19-21 May 2016, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. Paper: "Islamic Heritage in Promoting Global Peace" (member of the Scientific Committee).
14. Susret predavača: "Izučavanje tefsira na islamskim fakultetima i medresama na Balkanu", Podgorica, Crna Gora, 8-9. oktobar 2016. Organizatori: Uprava za nauku i obrazovanje Islamske zajednice u BiH i Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu. "Prezentacija silabusa tefsirskih predmeta na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu".
15. Međunarodni simpozij: Srednji put u religiji, kulturi i politici – misao ravnoteže u djelu Alije Izetbegovića. Organizatori: Muzej Alija Izetbegović i Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Gazi Husrev-begova biblioteka, 12. i 13. maj 2017. Referat: "Semantika umjerenosti u izvorima islama" (član Naučnog odbora simpozija).
16. Seminar za imame Muftijstva sarajevskog. Orginizator: Muftijstvo sarajevsko, Amfiteatar Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu, 13. 12. 2017. Referat: "Izazovi i perspektive imamskog rada danas".
17. Savjetovanje za imame u kazнено-popravnim zavodima. Organizator: Uprava za vjerske poslove Rijasetu IZ-e u Bosni i Hercegovini. Saborska sala, Zelenih beretki 17, Sarajevo, 17. 10. 2018. Refereta: "Čovjekova narav u Kur'anu".

(februar 2019)